

ՌԱՌԱՅԱՆՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ 1916 թ.

Քար ու քանդ ներկայի առաջ կանգնած աշխատող հայ մարդու հայեացքը տկամայից անցեալին է ուղղուած ու իւր առաջ դրուած մեծ աշխատանքի ոգևորութեան յուսոյ հաւատարմութեան այնտեղ փնտրում: 1916 թուին հայ կեանքն այդ տեսակէտից առանց հետեանքի չանցաւ. հայ մշակոյթի ուսումնասիրութեան կենդանի հետաքրքրութեամբ փակեց 1916 թիւը իւր արնոտ ընթացքը, որքան էլ դժուար, աշխատանքների տեսակէտից շատ անշան արդիւնք թողեց մեզ ժառանգութիւն:

Իմ կարծիքով հայի անցեալը քրքրելու, փոշու, անյայտութեան տակից մեր դժուար կատարող ու ոչ խօսքով բաւականացող նախնիքների դժուար հրապարակ հանելու այն յուսատու հետաքրքրութիւնը, որ այժմ դարձել է՝ ուրախալի երևոյթ է ու մի գրական, որ այսուհետև մենք օտարներին չէ, որ պիտի դիմենք մեզ մեր անցեալի հետ ծանօթացնելու, մեզ ցոյց տալու թէ ինչ անհատնում դանձ ունինք թաղած մեր ժխացող—մխացող աւերակների տակ, այլ ինքներս պիտի գրինք ու բրինք առնենք որ ու գինք պրպտենք, բանանք թաղուածը, հանենք անյայտ մնացածը և տեսնենք աչքով, շօշափենք ձեռքով ու նոր համոզուենք, որ դատարկ խօսք չէ ու ոչ էլ ձևի համար ասուած, թէ հայ ժողովուրդը ունի ստեղծագործելու ոյժ և հոգու պաշար և նա պիտի ապրէ անկախ ամեն տեսակ դժբախտութիւններից ու վերաբերմունքներից:

Այդ հետաքրքրութիւնն է առաստայ գրականութեան 1916 թուի ամենից մեծ ու գրական արդիւնքը, որի հետեանքները այս նոր և յաջորդ տարիներում պիտի առաջ գան:

Եւ այդ հետաքրքրութեան մի առիթն էլ Մոսկուայում Վ. Բրիւսովի խմբագրութեամբ հրատարակած «Поэзия Армении» հայ բանաստեղծներից ծաղկաքաղ արած ուսերէն ստուար ժողովածուն է, որը և կարելի է ասել 16 թուի ամենից մեծ ու հիմնական աշխատանքն է, թէև օտար լեզուով ու հայ հասարակութեան մեծ մասին առայժմ անմատչելի:

Այդ աշխատութեան հետեւեցին մի շարք դասախօսութիւններ Տփլիս՝ Բազու առաւելապէս հայ անցեալ բանաստեղծութիւններին, գրականութեան վերաբերող և ձեռնարկուելին հրատարակ-

շական ընկերութիւններ Մոսկուա ու Տիֆլիս, Բազու հայ գրականութիւնը և Ռիազնիու. հաւատանք, որ այդ կենդանի հետաքրքրութիւն վերջապէս մեզ կ'ծանօթացնէ մեր անցեալի հետ, որից մենք կտրուած ենք եղել, որին մենք շատ ենք անծանօթ եղել ու շատ էլ տուժել դրա շնորհիւ:

Յուսատու վերջաբան ունեցող 1916 թիւը գրականութեան վերաբերող հրատարակութիւնների տեսակէտից սակայն բաւական աղքատ էր համեմատութեամբ նոյնպէս աղքատ 1915 թուի հետ: Տաճկահայ գաղթականութեան դժուարին հարցը այնպէս է կլանել հայ մտաւորականին, տարուայ կիսից սկսած նաև ուսահայ գիւղացու տնտեսական ճգնաժամը այնքան մեծ ու օրուայ պահանջ է դարձել, որ գրողուելու հանգիստ սրտով գրականութեամբ, ուսումնասիրութեամբ հնար չի եղել. միւս կողմից կեանքի թանգութիւնը, տպագրելու, հրատարակելու սոսկալի գները, անշուշտ, ազդել են նոյնպէս աւելի քան հետու Քալու նոր հրատարակութիւններից. որքան և համոզուած եմ, շատ շատերն ունեն պատրաստի նիւթեր ասնուած հէնց մեր շուրջը դարձող արհաւիրքների, անլուր տառապանքից:

Կան այդ նիւթերը ամբարած և նրանք հրապարակ կդառն խաղաղ, բարեպատեհ ժամին. չկարծենք թէ այդ աշխատանքները նոյնպէս 16 թուինը չեն. նրանք 16 թուի ծնունդներ են, այլ հարց որ աւելի ուշ պիտի երևան դան: Իուցէ մի փոքր տարօրինակ թուար, որ ի հաշիւ ապագայ լոյս տեսնելիք գրական երկերի 16 թուի արածն եմ գնահատում. սակայն չպիտի մոռանանք, որ իսկական գնահատելի ծնունդն է երկնելը, երևան դալ նա կարող է և ուշ. բայց այս տեսակէտից է որ պիտի նայենք 16 թուին և չբաւականանանք ստորև բերածս ցուցակից՝ նոր հրատարակութիւնների, մամուլում լոյս տեսած բանաստեղծութիւնների, պատմութեան, գրախօսականների և պիէաների ցանկի: Ինչոք այդ ցուցակը շատ է խղճուկ, որքան և լրիւ չէ, որովհետև բոլոր պարբերականները ձեռքիս տակ ունենալու հնարաւորութիւն չունիմ. ստորև բերածս ցուցակը մեր գրական արտադրութիւնների գրեթէ 800/0-ը տալիս է. հաշուի չեմ առնում գիտական ուսումնասիրութիւնները, որոնց թիւը նոյնպէս շատ է խղճուկ: Նայեցէք այդ ցուցակներին և կտեսնէք, որ Շանթի «Կայսր» դրաման է կենդրոնական տեղը բռնողը, (խօսքը հայ լեզուով հրատարակութիւնների մասին է) մնացածները մեծ մասամբ սկսանակ գրողների արտադրութիւններ են, մի երկու նոր անուններ են աւելանում, այն էլ առաւելապէս տաճկահայեր են:

Մեր պարբերականներն են՝ օրաթերթեր Հորիզոն, Մշակ, Արև, Գաղափար, Գայքար, Գողութ, Զաւախք, Փայլակ, Գաւառի

Ձայն, Աշխատանք, շարաթաթերթեր՝ Հովիտ, Վան-Տոսդ, Համ-բաւարեր, Միւք, Խաթարալա, Գիւղատնտես. ամսագրերն են՝ Արարատ, Տարազ, Աղբիւր, Հասկեր: Յատկապէս ամսագրերի տեսակէտից շատ աղքատ է մեր մամուլը. և մասամբ այդ պատ-կասին պիտի վերագրել այն հանգամանքը, որ օտար գրուածքներ՝ վէպ, դրամա, պօէմա և այլն լոյս չեն տեսնում. օրաթերթերում կամ շարաթաթերթերում լոյս ընծայելը անյարմար է. Աղբիւրը և Հասկերը մանկական ամսագրեր են, Արարատ-ը գիտական ու-սումնասիրութիւններ է տալիս և այդ էլ նրա նպատակն է. իսկ Տարազ-ը անկանոն է լոյս տեսնում և ծաւալը փոքր է:

Այս տարուայ համար մտադրութիւն կայ հրատարակելու՝ Գեղարուեստը և Բազում պիտի սկսուի Գործ ամսագիրը. գուցէ սրանց հրատարակութեամբ գեղեցիկ գրականութիւնը հարստա-նայ, այլապէս եղած թերթերով մենք շատ քիչ տարբերութեամբ կունենանք այն, ինչ որ ստորև մէջ եմ բերում մեր պարբերական մամուլում լոյս տեսած 1916 թուին.

Նոր-հրատարակութիւններ

1. Георгий Меликянцъ — Культурно-Историческое развитие Армян. народа. 9. 25 կ.
2. Ե. Սարգսրեան — Լուսնակն անուշ. խմբերգ, 9. 40 կ.
3. Յ. Էլիբէկեան — Աշխարհագրական ատլաս. 65 կ.
4. Կ. Յովսարթեան — Երկունք. 20 կ.
5. Արշին Մալ Ալան երգեր. 30 կ.
6. Նազէի օրօրը — Երածշ. Դ. Ղազարեանի. 40 կ.
7. Ռազմի երգեր, նոր հրատարակ. 50 կ.
8. Նոր Ուղի — ամսանախ VII-VIII դիւք 9. 25 կ.
9. Ս. Թորոսեան — Հայոց պատմութիւն. Հին դարեր, 9. 1 ս.
10. Արշին Մալ Ալան թրգմ. Ա. Վ. 9. 50 կ.
11. Մ. Նալբանդեան. երեք խմբերգ երածշ. Ա. Մանուկեանի 50 կ.
12. Ղ. Աղայեան — Երկու քոյր. 1 ս. 9. ապագրթ.
13. Դ. Քալաշեան — Բանաստեղծութիւններ I պ. 40 կ.
14. Դ-Ն. — Ինչո՞ւ «ընձեռեցին» պատերազմը ուսւ և հայ մտաւորա-կանութեան ձախ թևերը. 9. 50 կ.
15. Վ. Վալադեան — Ռազմական պատկերներ 9. 75 կ.
16. Լ. Շանթ — Կայսրը. դրամա, 4 ար. 9. 1 ս.
17. Արն. Զօրստէր — Երիտասարդ քաղաքացին, 60 կ.
18. Ռ. Դարբիէլեան — Մըջիւնների կեանքից, 30 կ.
19. Ա. Ահարոնեան — Փոկրիկ պատմուածքներ, 25 կ.
20. Յով. Թումանեան — Ռուսական հէքիաթներ, 25 կ.

21. , , Օտար հէքիաթներ 1 25 կ.
 22. , , , II 25 կ.
 23. Լ. Մել. Աղամեան—Փայտաշէն խրճիթից սպիտակ տունը—
 24. Աթ. Խնկոյեան—Առակներ—
 25. Հատուածներ Միջնադարեան հայ բանաստեղծներից, 30 կ.
 26. Աղջի բաղդաւոր—պար-խմբերգ. Եղ. Բաղդասարեան, 50 կ.
 27. Արշ. Տէր Յովսէփեան—Մանուշակ. մեներգ. 60 կ.
 28. Դ. Անանուն—Ռուսահայերի հասարակական զարգացումը XIX
 դարում, գ. 2 ա. 50 կ.
 29. Արամայիս—Զարհուրելի Ունիքը (Մուշ-Մասուն), 65 կ.
 30. Յ. Կոստանեան—Որոնանումներ և վարումներ, (բանաստեղծ-
 ծութիւններ) 1 ա. 50 կ.

Բանաստեղծութիւններ (ոտ. և արձակ)

Մտակ

- № 1. Յաւերժական գրոյցներ—Շուշանիկ Կուրղինեան.
 № 2. Տրիօլէտ—Վ. Տէրեան.
 № 3. Վերադարձը—Վ. Տէրեան. Խրամատում—Շ. Կուրղինեան.
 № 16. Մենութիւն. Վ. Բրիւսովից, Վ. Տէրեան. Պրինցուհի նա
 —Վ. Տէրեան.
 № 22. Վշտանքը—Ալ. Մատուրեան.
 № 45. Քո գրկում—Դ. Հայկունի. Կովկասեան արժիւնները—Սեդ.
 Յովհաննիսեան.
 № 51. Ով իմ յօշոտւած հայրենիքս Դոկտ. Դ. Ամատեան.
 № 63. Տենչ—Լ. Նժդեհ.
 № 66. Օրօր—Պահարէ.
 № 68. Նոր դարնան յուշերից—Լ. Դրիգորեան.
 № 74. Այց—Լ. Նժդեհ Ում համար—Շուշ. Կուրղինեան. Դէպի...
 Ազատ վշտունի.
 № 106. Հոկտեմբեր—Վ. Տէրեան. Մեռնել—Սեդ. Յովհան.
 № 112. Ժողովրդիս—Լ. Նժդեհ.
 № 122. Զայն բարբառոյ—Լ. Նժդեհ. Զեմ ուզեր—Ազ. Վշտունի.
 № 134. Վահագնի ծնունդը—Պահարէ.
 № 168. Դաբաւոր պանդուխտ—Ալ. Մատուրեան.
 № 174. Հայ Ողին—Ալ. Մատուրեան. * * Քո վառ... Յ. Պետ-
 րոսեան. Ընդմիշտ (Դ. Դալինայից) Թրգմ. Ա. Յրէնդեան.
 № 180. Հալում են ամպերն (Տիւտզեից)—Ա. Մատուրեան. * * Հա-
 ցոյ քամիներն... Յ. Պետրոսեան. * * (Կ. Բալմոնտից)—
 Ալ. Յրէնդեան.
 № 185. Դաշտերն են ծփում. (Մայկովից) Ալ. Մատուրեան.

Ի՞նչ օրօր—Ազ. Վշտունի. Ի հանդիսաւ. (է. Գարեբեդից), Թրգմ. Ալ. Յրէնդեան.

№ 187. Օտարի սէրը—Ալ. Մատուրեան.

№ 191. * * * Յուրա մշուշն. . . Յ. Պետրոսեան. * * * (Առվօրօ-վայից)—Թրգմ. Ալ. Յրէնդեան. * * * Վալ. Բրիւսովից—Եր. Տէր Գրիգորեան.

№ 197. Ազօթք տանարում—Պահարէ. (Allegro)—Թրգմ. Ալ. Յրէնդեան.

№ 202. * * * Իրիկնադէմին . . . Դ. Ամատեան. * * * (Ն. Բրօնից-կայից)—Թրգմ. Ալ. Յրէնդեան.

№ 207. Աշնանային հծծիւններ—Դ. Ամատեան. Պատրանքը—Յ. Պետրոսեան. Իրիկվայ զանգեր (Thomaldloor-ից) Թրգմ. Ս. Թօփալեան. * * * (Ի. Սարիկովից)—Թրգ. Ալ. Յրէնդեան.

№ 219. * * * Սիրա իմ . . . Յ. Պետրոսեան. Հայաստանին (Ս. Գօրօգեցկիի)—Թրգմ. Եր. Տէր Գրիգորեան. * * * (Ա. Պուշկինից)—Թրգմ. Ալ. Յրէնդեան.

№ 231. Արծիւների մահը—Վահէ Տէր Յակովբեան. Կեանքի երազը—Արշ. Տէր Յովնանեան. * * * Դու ինչ համար . . . Անուրջ.

№ 237. Եղերերդ—Յ. Պետրոսեան. * * * Որպէս մրմուռ . . . Անուրջ. * * * Աշնան գալուկը—Արշ. Տէր Յովնանեան. Ճամբորդը (Իվանովից)—Թրգմ. Եր. Տէր Գրիգորեան. Չերգւած երգեր (Կուսօնովսկի)—Թրգմ. Ալ. Յրէնդեան.

№ 249. «Ամայի երկիր» գրքից—Վահէ Տէր Յակովբեան. Միհրանա—Ազ. Վշտունի. * * * Մի անուշ . . . Յ. Պետրոսեան.

№ 255. * * * Ի՞նչ ես միում—Աստղիկ Տէր Զաքարեան. * * * Հեղատան քամին—Յ. Պետրոսեան. Հին օրերու երգեր—Դ. Ամատեան. * * * (Չէտից)—Թրգմ. Ա. Յրէնդեան.

№ 261. Աշուն—Շ. Կուրդիւնեան. Վանայ գիշեր—Ա. Վշտունի. * * * Վիշապ կնգրուկ—Յ. Պետրոսեան. Տրամաթիւն—Դ. Ամատեան.

№ 266. Ուղին քարքարոտ—Շ. Կուրդիւնեան. Աշունը եկաւ—Դ. Ամատեան. Նոր երգ—Յ. Պետրոսեան. * * * Սիրում եմ . . . —Պահարէ. Աշնան նուազը—Ար. Տէր Յովնանեան.

№ 282. Աշուն—Վահ. Տէր Յակովբեան. Թախիծ—Դ. Ամատեան.

№ 291. Մթնշաղին մէջ—Դ. Ամատեան. Դահլիճին մէջ—Ազ. Վշտունի.

Հորիզոն.

№ 1. Երկրի սգոզը—Արմ. Տիգրանեան.

№ 3. Անտառն են կարում—Աթ. Խնկոյեան. Մօրկան օրօր—Վէսպէր.

№ 5. Ողջոյն Զեղ—Վար. Աղասեան.

№ 11. Վ. Բրիւսովին—Ռ. Խոջա—Մուրադ.

- № 13. Քուրմը. Վ. Բրիւսովից—Հ. Ք.
 № 15. Վ. Բրիւսովից—Գ. Քեալաշեան.
 № 17. Ընկերոջս—Վ. Աղասեան.
 № 18. Ողջոյն. Վ. Բրիւսովից—Գ. Քեալաշեան.
 № 23. Քաբաշը. Վ. Բրիւսովից—Սիմ. Բաբեան. Սիբերդ—Վ. Լապէր.
 № 29. Վառենք Ջահերը—Վ. Աղասեան.
 № 35. Լուսնին—Վ. Աղասեան. Որբերին—Սար—Յար.
 № 40. Սրախ—Վ. Աղասեան. Անժառանգան ջուր. (Բալմոնտից)
 —Աթ. Խնկոյեան
 № 46. Դժոխքի հանդէպ—Յով. Քումանեան.
 № 52. «Պատերազմը» շարքից—Սիմ. Բաբեան.
 № 58. Որբերը—Արմ. Տիգրանեան. Արիւնի էջեր գրքից—Գ. Քեա-
 րաշեան.
 № 120. Մեր տրամադօտ ջահը հանգու—Ռնոփ. Անոփեան.
 № 141. Հովերին—Վ. Աղասեան.
 № 152. Մարկօն Ռամազանին գինի է իմում (սերբ. ազգ. ժող.
 էպոսից), Թրգմ. Յով. Քումանեան.
 № 158. «Աղօթքի մօմեր» գրքից—Անուրջ.
 № 163. Մարկօն վերացնում է պսակի հարկը—Թրգ. Յ. Քումանեան.
 № 169. Ողբ Անժառանգեան—Վ. Քոթովենց.
 № 186. Մեր տրամադօտ ջահը հանգու—Ռնոփ. Անոփեան. Յա-
 ւերգ—Վ. Աղասեան.
 № 220. Տառապեալ քոյրերիս—Վ. Աղասեան.
 № 234. «²» Ես տանջել եմ քեզ—Գ. Քալաշեան.
 № 237. Չեր վարդերը ուշացան—Ռ. Ջարդարեան.
 № 238. Վրաստանի համար—Յով. Քում. Առաւօտեան աստղը,
 Վ. Բրիւսովից—Թրգ. Ռն. Անոփեան.
 № 249. «Արեան էջեր» գրքից—Գ. Քալաշեան. Վ. Բրիւսովից—
 Ռն. Անոփեան.
 № 255. «Արիւն էջեր» գրքից—Գ. Քալաշեան. Տար ինձ—Ռ. Ջար-
 դարեան. Ընծառ—Մ. Քորոսեան.
 № 261. «Արեան էջեր» գրքից—Գ. Քալաշեան.
 № 266. Հայրենիքիս աշունը—Գ. Քեալաշեան. Այրի կնոջ մաքին
 —Ա. Խնկոյեան. Փոքրիկ արձակ պօէմներ Շարլ Բոդլէ-
 թից—Մ. Վանեկեան.
 № 282. Միջագետքի մեղեդիներէրից—Վ. Աղասեան. Գունէ հիմի
 գթա ինձ—Ռ. Ջարդարեան. Որբը—Յ. Խանլարեան.
 «Արեւ.—ուսմ.
 № 77. Պայքար—Խ. Լորենց. Նրան—Լուսիկ Դաւթեան.
 № 137. Երկնի տակ—Խ. Լորենց.

№ 145. Դարձ—Ար. Բարեան.

№ 165. Նոր ասիերին—Խ. Լորենց.

№ 202. Մոռացուած գիշերներ—Խ. Լորենց.

№ 215. Տխուր զրոյցներ—Ար. Բարեան. Յիսուսի պատկը (կէ-
շէկից)—Թրդմ. Ս. Զուլումեան.

№ 230. * * (Նեկրասովից)—Յ. Խանլարեան. Հրաժեշտ—Խ. Լո-
րենց.

№ 254. Նրբունուն—Խ. Լորենց. Երեխաները—Արտ. Գաբրիէլեան.

№ 265. Հայրենական առասպել—Խ. Լորենց.

Գաղափարք-ում.

№ 2. Քառեակներ—Ժենար.

№ 3. Այլ ջալու չէ—Ա. Վլատունի.

№ 6. Պուտ մը կաթ » » Գործազուրկը—Խ. Բարայեան.

№ 7. Իսկ ես...—Ադ. Վլատունի.

№ 11. Յաւատ երկրում—Գ. Ղազարեան.

№ 13. Աւերած երկիր » » Տրամաթիւն—Ժենար.

№ 14. Հերոսը—Եր. Տէր Գրիգորեան. Ես կը գամ—Գ. Ղազարեան.

№ 15. Քեզ վարդ եմ բերել—Գ. Ղազարեան.

№ 16. Նւէր հայ կամաւորների Ե-րդ դնդին—Եր. Տ. Գրիգորեան.

№ 19. Գաղափար (Պէշնէկից) * * (Վ. Իվանովից)—Ե. Տ. Գրիգոր.

№ 20. Քարտաշը (Վ. Բրիւսովից)—Ե. Տ. Գրիգորեան.

№ 21. * * Ամպերը մռայլ—Ս. Բարայեան.

№ 22. Մով աչիւր—Գ. Ղազարեան.

№ 23. Յիշիր ինձ—Գ. Շիսիեան. * * Տաղորից—Ե. Տ. Գրիգորեան.

№ 27. Սիրոյ երգիչներ (Պանկրատովից)—Եր. Տէր Գրիգորեան.

№ 28. Սարի գրկում—Ադ. Վլատունի.

№ 32. Սև դարուն—Ժենար.

№ 38. * * Առուից վերև...—Ս. Բարայեան.

№ 46. Թշուառ եմ—Սէն—Գառ.

№ 51. Հանքահանը (ռուսերէնից)—Եր. Տ. Գրիգորեան.

№ 53. Մարած յոյսեր—Սէն—Գառ.

№ 56. Իդէալիս—Գ. Շահսուարեան.

№ 63. Քրոջս—Memento.

№ 66. * * Վառ մի...—Բ. Մենիկ.

№ 71. Սպասում—Վ. Աստուածատրեան.

№ 72. Դէպի աշխատանք—Վ. Աստուածատրեան.

№ 73. Ա՛խ, այն վառ—Տարադիր.

№ 75. Մեր ոգին—Վ. Աստուածատրեան.

№ 76. * * Լուսաշող...—Եր. Խորխոռունի.

№ 78. Հոգիիս—Յար. Յոգնաննիանան.

№ 85. . . Քանի տանջւած...—Վ. Աստուածատրեան. Կարօտ—Տարազիր. * * (Լեւոնտոգից)—Ե. Սաղոյեան. Հոսիք վտակ—Տարազիր. Կարօտը—Ս. Կորիւնեան.

№ 88. . . Դեռ գնում ենք... * * (Տիւտչեից)—Ե. Սաղոյեան.

№ 90. . . Ջրվէժը տխուր... * * * * * Հեղանուշ...—Վ. Աստուածատրեան.

№ 93. Լաց ու անիծիր—Բէ—Մալ. Էդէլվայս (Գորկուց)—Ե. Սաղոյեան. * * * * * Չարերն եկան...—Ատրուշան.

№ 97. * * * * * Թափեցին...—Վ. Աստուածատրեան

«Համբաւաբեր»-ում.

№ 1. Բարձրից—Յոգ. Թումանեան.

№ 2. Այս իրիկուն—Կարապ.

№ 4. Երկունք—Յ. Պետրոսեան. Ինչձե շեկար—Կարապ.

№ 7. Կատուլից—Ն. Խոջա—Մուրաւ.

№ 9. * * * * * Թող դառնաթախիծ—Յ. Պետրոսեան.

№ 11. Մաթէ—Կարապ.

№ 12. Վշտի ժողովում—Յ. Պետրոսեան.

№ 14. «Արիւն էջեր» դրքից—Գ. Քալաշեան.

№ 16. Դերութեան մէջ (նմանութիւն)—Յոգ. Թումանեան.

№ 17. Միակին Բուրջի աշուղի անցեալ խաղերից—

№ 18. Արեղակ—Ջիւանու.

№ 19. «Պատերազմը» շարքից—Սիմ. Բարիեան.

№ 22. Մահամերձ—Ազ. Վշտունի. Հայրենիք—աշուղ Ջիւանի.

№ 23. «Արիւն էջեր» դրքից—Գ. Քալաշեան.

№ 24. Հարաւի խնդիրը հիւսիսից—աշուղ Ջիւանի.

№ 25. Կարելի է—Ջիւանի.

№ 27. Հայ ազգին (Մ. Շահինեան)—Թրդ. Եր. Տ. Գրիգորեան.

Պատերազմ—Գ. Քալաշեան.

№ 28. Խոցեց, անցաւ—Ա. Վշտունի.

№ 29. Կերթամ յառաջ—Ա. Վշտունի.

№ 30. Ներիր ինձ—Յ. Պետրոսեան.

№ 31. Դեղեցկութիւն—Ա. Ջանեան.

№ 32. Քարսիրտ աղջիկ—Ա. Վշտունի.

№ 33. Մօրս աղօթքը—Ն. Քալաշեան.

№ 34. Պայծառ ես...—Յ. Պետրոսեան.

№ 35. Մէկը մի օր—Վ. Աղասեան. Անմահ գիւցազնի յիշատակին—Քանանեան Գնունի.

№ 36. Դարուն—Ռ. Խոջա—Մուրաւ.

№ 37. Դարձիր—Տիգ. Տէրունի.

- № 41. Աշնան գրկում—Վ. Աղասեան.
 № 42. Տատիս վրէժը—Անուշաւան Լէոս.
 № 43. Հինդա—Սար. Յով.
 № 44. Անվերադարձ—Աղ. Վշտունի.
 № 45. Զոյգ աչերդ և. Սահակեան.
 № 46. Յիշատակը—Հ. Արտուր. «Արեան էջեր» գրքից—Գ. Քալաշ.
 № 47. Ազատութիւն, Կ. Բալմոնտի—Թրգմ. Գ. Քալաշեան.

Յոյս—S. Phint.

- № 48. Յաղթական վերադարձ—Ա. Վշտ. Դրուագներ—Հ. Արտուր.
 № 49. Պ. Պ. Մ—ին—Գ. Քալաշեան.
 № 50. Աշուն—S. Phint. Ես օրն ի քուն—Անահիտ.
 № 51. Թող ոչ ոք...—Վ. Աղասեան. Լսեցի որ...—Գ. Շահինեան.
 № 52. Մարգարէներ զիբքը—Գ. Քալաշեան. Այնպէս շուտ—
 Սիմ. Բաքիեան.

«Հովիտ»-ում

- № 5. Տաճկա—հայերի հակառակորդը—Մ. Ենգիրարեան.
 № 11. Վրացական քնարից—Մ. Ենգիրարեան.
 № 12. Զօն Պօղոս փաշա Նուրարին, ըստ Եղիշէի—Ի.
 № 13. Բէլգիային, Լեհաստանին, Սերբիային և Զերնազորիային
 նմանողութիւն, Վ. Հիւզոյի—Ի.
 № 24. Մահը, (Մ. Լեւմոնտովի) Թրգմ. Ի.
 № 34. Հայի բողոքը—Յ. Վարդանեան.
 № 43. Սիրտը...—Մ. Ենգիրարեան.

«Արարատ»-ում

- № 9-10. Ժանաշուժ էք արդեօք—Դանիէլ Դրիզորեան.

«Վան Տոպուլ»

- № 6. Ամանոր—Ա. Տ. Յովնանեան. * * * Հուր ու սուր...—Ա. Տ. Յ.
 № 7. Զմեռային—Բէնդի—Մահու. Մարտիկներին—Ա. Տ. Յովն.
 № 8-9. Մենախօսը—Բէնդի—Մահու.
 № 12. Վերջալոյսին * * *
 № 13. Վարդանայ մատուռը * * * Զրիկ—Վէսպէր.
 № 14. Յիսուսական դրուագներ—Բէնդի—Մահու. Իմ լեակին—
 Մենայր. Վերջաբանի փոխարէն—Մենայր.
 № 15. Զրվէժ—Սրինգ. Մռաջիբ Լէյլու—Վաղրիկ Մալոյեան.
 № 16. Յիսուսական դրուագներ—Բէնդի—Մահու. Նաւաստին—Ա.
 Վշտունի.

- № 17. Յիսուսական զբուսողներ — Բէնդի—Մահու. Հայ աշուղը—
 Յակ. Տէրտէրեան.
 № 18. Մայրենի երգեր—Վէսպէր.
 № 19. » » » » Գուք...—Մենայր.
 № 20. Աստղերի լացը—Մենայր.
 № 27. Գարնային—Մ. Վէսպէր Շիրիմիա Հանգոյն—Ա. Վշտունի.
 № 29. Արցունքներ—Մենայր.
 № 31. Սիրահուս հետ—Աղ. Վշտունի.
 № 32. Մայրենի երգեր—Վէսպէր.
 № 35. » » » Գունատ ծաղիկ—Ա. Վշտունի.
 № 37. Ծովուն մէջ—Աղ. Վշտունի.
 № 41. Ի՞նչ կուգես » »
 № 42. Երջանկութիւն—Յ. Գույումճեան. * * * Իմ աղիգ...—Հ.
 Տէվկանց.
 № 43. Յոյսը—Յ. Գույումճեան. * * * Վառ աչերից...—Վարդան
 Աստուածատրեան.
 № 44. Տաքեմուտի վերակոչում—Յ. Գույումճեան. Յուսացիր—
 Աղ. Վշտունի.
 № 45. Անձկութիւն—Յ. Գույումճեան. Ապագան—Հ. Տէվկանց.
 № 46. Աղբիւր—Աղ. Վշտունի.
 № 47. Խորհուրդը—Ի. Գույումճեան.
 № 2. (Բ. տարի)—Հայ ողին—Հ. Տէվկանց. Մանկական օրեր—
 Աղ. Վշտունի.

Quintus und Fabius

Weekly

- № 1. Մարջանը—Շիրվանդադէ. Հայ փախստականների կեան-
 քից—Գ. Բաշինջադեան.
 № 3. Սաթէ Մանեակը—Կ. Միքայէլեան.
 № 16. Օրւայ հոգսերից—Սաղանդարեան.
 № 22. Բարեկամութիւն ե հիւրասիրութիւն—Թրգմ. Միսակ.
 № 36. Կիսաքաց աչքերը—Գ. Մէլոյեան.
 № 42. Երեխան—Պահարէ.
 № 51. Մի կենդանի պատկեր—Անկաթ.
 № 56. Աղաղաղա—Գ. Բաշինջադեան.
 № 78. Յարեաւ—Լէօնիդ.
 № 82. Շաքարաման—Ստ. Զօրեան.
 № 88. Սաադի կտակ—Թրգմ. Յր.
 № 94. Յակոբ աղան—Սալ-Ման.
 № 100. Առաջ. Միխայիլովսկիի—Թրգ. Լ. Դանիէլեան.

- № 106. Գիւղական էսկիզներ — Ренортеръ.
- № 114. 5, 6. Տրապիզոնի կայսրը — Վ. Բրիւսովի թրգմ. Լեոնի.
- № 116. Նեղացած վերակացուն — Ստ. Զօրեան.
- № 121. Լա — ֆէր — Շամպէնաուզ (Վ. Լերեդեի) — թրգ. Ա. Ն.
- № 122. Մարդասպանները — Մժէժ Գոզթնեցի.
- № 126. Մեր տան պահապանը — Ադէքս. Արէլեան.
- № 134. Ի միջի ալոց — Միսակ.
- № 140. Ովկիանոսի Զաւակը — նորավէպ Սվիրիդէնկօյի — թրգմ. Ռ. Իսկէնդ.
- № 151, 2, 3. Աւետն ու Սաքօն — Սադ. — Ն. Երեք հրաշապատում — Նիմիրովիչ Դանչենկ. թրգմ. Ռ. Իսկէնդ.
- № 154. Հայրենիքի համար, (ժ. Բելիից) — թրգմ. Յախ. Խօջայեան.
- № 155. Имениница — Մ. Ազեան.
- № 156. Դաշտերում (Գի դը Մոպասանի) — Ա. Ս. Եղիաեան.
- № 157. Ծովի արկիներ (Մօրիս Վօկէրի) — թրգ. Փակ. Դալայեան.
- № 164. Քսէրքսէս և Դէմարաս (Ան. Ֆրանսի) — թրգ. Արմէն.
- № 165. Երկու սիրտեր (Էդմօն Հարօքուրի) — թրգ. Եր. Ճիւհէրեան.
- № 166. Լալօյի հարսը — Սազանդարեան.
- № 167. Արդիւ Համիդի երազը (Թիւրքական լեզենդա) — թրգ. Մ. Մ.
- № 171. Ե՛րբ են աստուածները ծիծաղում (Ջէկ Լօնդօնի) — թրգմ.
- Kh. Lorencos.
- № 174. Գիւղամիջում — Ա. Ասլանեան.
- № 175. Օրիորդ Աննան — Վ. Թումանեան.
- № 177. Սիրոյ էջերից (Ս. Պշեքիշևսկուց) — թրգմ. Ե. Տէր Գրիգորեան.
- Դատարան — (Օսկար Ուայլդից) թրգմ. Յ. Յ.
- № 180. Մեղք — Մ. Ե.
- № 183. Ազքատութիւն (Ֆրանկ Մօլնարից) — թրգմ. Ստ. Զօրեան.
- № 193. Քարվանակորոյս — Պահարէ.
- № 196, 7. Թիւրքահայաստանի քարտէզը — Սալ — Ման.
- № 199. Մեծ հոսանքի մէջ — Գ. Մելոյեան. Ո՞վ էր նա (Օս. Ուայլդից) — թրգմ. Եր. Տէր Գրիգորեան.
- № 201. Շահնուբարանց Աւագը — Սազանդարեան.
- № 202. Թէ Բնչպէս կարելի է էման ապրել — Սալ — Ման.
- № 210. Աստծու դատաստանը — Ս. Խարազեան. Մոռացում համբոյր (Կուպրինից) — թրգմ. Եր. Տ. Գրիգորեան.
- № 211. Եարլան (Պ. Կօչիչ) — Է. Դանէլեան.
- № 219. Թերթիկներ իմ յուշերից — Յ. Տէր Գրիգորեան (Վանօ).
- № 226. Ուրախութեան փոխարէն (Չեքովիչից) — Գ. Մելոյեան.
- Մըքան դեղեցիկ, թարմ էին վարդերը (Տուրգենևից) — Գ. Մելոյեան.
- № 234, 5. Շուշանը — Մ. Եարզուլեան.

- № 238. Խաւարի յաղթողը (Պշիրիշեակուց) — թրգ. Ե. Տ. Գրիգորեան.
 № 245, 6. Երեք անգործ (Դորոշեիշ) — թրգ. Ա. Բունիաթեան.
 № 252. Միլօնը, (Մօպասանից) — թրգ. Ե. Տէր Գրիգորեան.
 № 254. Մի համառօտ վէպ (Դարշիշից) — թրգ. Ե. Տէր Գրիգորեան.
 № 255. Ակկօրդները թրթռացին ու մեռան — Գ. Մելոյեան.
 № 259, 60. Զերմաշափը — Ստ. Զօրեան.
 № 262, 3. Սահակի դատը — Ար. Պալապատ.
 № 268, 10. Նոր ապրումներ (Պ. Զօտի) — թրգ. Գ. Մելոյեան.
 № 282. Օսէփ ապէրը — Սադ — եան.
 № 286. Երազ — Յով. Տէր Վարդանեան.
 № 288. Ծաշ — Ստ. Զօրեան.

Հորիզոն.

- № 1. Թփերի միջից — Միտնար.
 № 3. Կազէթը — Ստ. Տ. Աւետիքեան. Տառապանքի նշաններ —
 Ար. Բօրեան.
 № 6, 8. Թորոսը — Միտիթար.
 № 29, 40. Օրագրէս — Ռ. Զարդարեան.
 № 40. Հեթանոսութիւն — Վահան Թոթովենց.
 № 52. Զարչի Սեղրաք — Վէսպէր.
 № 58. Կամաւոր Սանթօն — Ստ. Տ. Աւետիքեան.
 № 93. Զորս տարի Վանում — Տիգ. Փիրումեան.
 № 120. Դժգոհութիւն — Ար. Յովհաննիսեան. Ռ. Թադօրից — Համ.
 Թումանեան.
 № 133, 140. Մի ծրագիր — Ստ. Տէր Աւետիքեան.
 № 158. Մենաւոր ծառիս տակ — Ռ. Զարդարեան.
 № 168. Վերականգնում » »
 № 186. Վաստակ — Վ. Վալադեան.
 № 219, 22. Վրէժ » »
 № 232, 249. Տեսակէտը — Ստ. Տէր Աւետիքեան.

«Արեւ» — ում.

- № 1. Վշտի մայրը — Սէյրի.
 № 2. Կաղանդի պատմութիւնը — Մար.
 № 10. Կանանց աղօթքներ — Ռէն.
 № 13. Արցունքի հովտում — Վէն. Սաթիկն ու Պողոսիկը — Մ.
 Բաղրամեան.
 № 22. Կարմիր գրոյցներից — Ա — Դ.
 № 56. Կարօտի յուշեր — Սէյրի.
 № 67, 77. Աշխարհի բաները — Վ. Վալադեան. Մայրը — Ա. Կոծիւնեան.

- № 32, 3. Աման ախպէր—Լ. Լազեան.
 № 36. Չմոռանաք ինձ—Եր. Տէր Գրիգորեան.
 № 39. Ետքնաբեր կամաւորք—Տոք. Ս. Տաշիր.
 № 42. Երդում եմք, (Ս. Օնէգիւնէայից)—Եր. Տ. Գրիգորեան.
 № 45. Չմոռանաք երբեք
 № 50. Անսդիւտ հայրենասէրք—Տոք. Ս. Տաշիր.
 № 52, 3, 4 ալլն. Տարտարոսին մէջ—Արտաւազդ.
 № 55, 6, 7, 8, 9. Կալլն. Յաղթական կամար—Լ. Լազեան.
 № 60. Անէծքը—Սեփրդի.
 № 68, 9, 71. Կալլն. Ոսկորի մզնաւանջը—Անիւ.
 № 73, 7, 8. Կալլն. Շապին—Կարահիսարի. Հնչակեաններու տիրաւի
 դիմադրութիւնը—Ս. Օդանեան.
 № 90. Դառ, (Տեամայերից)—Ե. Սաղոյեան.
 № 91. Արցունքի հովառում, (Պշիբիլեակուց)—Ե. Սաղոյեան.
 № 97. Կուպէում—Արշ. Տէր Յովնանեան.
 № 111. Վերջին ժպիտներ—Լ. Մրտիկեան. Գթութեան քոյրը
 —Բ. Յակոբեան.

acidophiles—acid

- № 1. Երեխայ—Դ. Գեմերենեան.
 № 4. Երկու երէց—Ս. Քամալեան.
 № 10. Բնաջնջումը—Էն—Սար.
 № 11. Պոկուած ծաղիկ—Բ. Այվազեան.
 № 13. Շաղթնանի երջանկութիւնը—Ս. Թորոսեան.
 № 14. Ակն ընդ ական—Թրգմ. Ք. Ս.
 № 15, 6. Փիղ և առիւծ—Վ. Փափազեան.
 № 17, 8. Դուռքնիկը—Ս. Քամալեան.
 № 20. Սիրտ—Վ. Վալադեան.
 № 22. Աչքերը—Սուրէն Սիսակեան.
 № 23. Երեք քոյր—Վ. Արմէն.
 № 25. Մենք կվերադառնանք—Բ. Այվազեան.
 № 28. Կուռօ—Վ. Վալադեան.
 № 29. Ամբողջ մի կեանք, (Վ. Պիլնեակի)—Վ. Փափազեան.
 № 30, 1, 2, 3. Նահանջի դրուագներէց—Թռչնիկ.
 № 31. Մեկնում—Ազատ Խորենեան.
 № 36. Շիրինը—Աբա. Բարսեղեան.
 № 37. Սերրիայի վիշաք (Դուշիչ)—Բ. Այվազեան.
 № 38. Մահուան արցունքներ—Մերուն Թորգոմեան. Զինակից-
 ներ—Վ. Վալադեան.
 № 39. Դաւանան—Վահրամ.

- № 40. Շուշան իշխանուհի — Ս. Մովսէսեան.
 № 41. Որոնողի ապրումներէց — Տիգ. Տէրունի.
 № 42. Հողին սէրը — Յ. Յով—ն. Մայրը, (դ'Իուայի) — Թրգմ. Ի.
 Եզանեան.
 № 43, 4. Հին մեղաւորը — Քամալեան Ս.
 № 45. Հոշակաւոր բարեգործը — Գ. Բաշինջաղեան.
 № 46. Փափազ — Վ. Վալադեան.
 № 48. Սկրաւտի աստուածուհիքը — Ք. Ս.
 № 49, 50. Խաւարին մէջ Մ. Թորգոմեան.
 № 51. Թափառումներ » »
 № 52. Խանն ու ջութարը — Քամալեան Ս.

«Վան»-նում

- № 6. Խմենք հայ կիներու կենացը — Բարունակ.
 № 7. Աղթամարը — Հ. Անէմեան.
 № 12. Հայրենիքի ձմեռը — Հ. »
 № 19. Հայրենի յիշատակներ — Հայկ Արշաւիր.
 № 20. Գիշերային աղօթք — Անտոկ.
 № 26. Ինչո՞ւ — Սակերտոն.
 № 37. Դրօշակիւրը — Թրգմ. Մ. Հաղրէն.
 № 3, 4. (Բ. տարի) — Հայր Եակոբը — Փաննի — Մանի.

Գրախօսականներ

«Մեակ»-ում,

- № 87, 97, 8, 112, 117. Գրական մանրունքներ — Գ. Մակինցեան.
 № 98. Литургия армяно-Григор. церкви. свяш. С. Теръ-Ованесина — Ե.
 № 148, 9, 50, 1. Գրական նշմարներ — Լ. Շահաղիդ.
 № 170, 1, 2. Դ. Անանուն — Ռուսահայերի հասարակական դար-
 րացումը XIX-րդ դարում — Սուրխաթեան.
 № 174. Мариэтта Шагинянъ — Семь разговоровъ — Լ. Ք.
 № 178. Piranian — Armenien und der Weltkrieg — Բ. Ի.
 № 193. Н. Марръ — Кавказскій и абхазскій языкъ — Գ. Լևոնեան.
 № 196, 7. Сборникъ арм. литературы под. ред. М. Горькаго —
 Սուրխաթեան.
 № 206. Амфитеатровъ — Армения и Римъ — Գ. Լևոնեան.

«Հորիզոն»-ում

- I. Bibliotheca armeno-georgica V — Հասարակ ճիշդագիտութեան հին

- կապարանի. լոյս էած Մեսրոպ Կալ. գ. I ա.
 2. Դիւանաւթիւններ Սայաթ-Նոփայի ժամին Ն. Ա. № 40.
 3. Յոգ. Թումանեան—Նազար, Յոգնաթան և Նրա, Քուչուկ Նա-
 ւապետի ու Սայաթ Նոփայի սէր. 25 կ.—Ն. Ա.
 4. Նազէի օրօրը և ծառիս տակը կանաչ է երածչտ. Դ. Ղազար.—
 Բ. Բերինեան.
 5. Հայկական սարսափները. անգլիերէն Առնօլդ Տոյնրի—Յակ.
 Քոչարեան.
 6. Գէորգ Ղազարեան—Թումարանական ինգիլիզերի ժողովածու
 II, III պրակ. Ան. Ստ.
 7. Ժողովածու մանկական երգերի—Գ. Գեղարիկի—Ս. Բաբերդեան.
 8. Լ. Շանթ—Կայսրը—Մ. Մատենեան.

«ԱՐԵՎԱՆ»-ում.

- № 6, 11, 2, 4, 7, 20, 1. Դրական գէմքեր. Դ. Վարուժան—Ա.
 Տամաւ.
 № 12. Վրձին—Խ. Տիրացուեանի—Ս. Ի.
 » Հորթարած Մուսին—Յ. Աղարարի—Գիսակ.
 № 14. Զոյգ աչեր—Դ. Ղազարեանի—Գիսակ.
 № 20. Պատանի ալմանախ I—II—Ս-ի.
 № 26. Հողի մարդը. Արամայիս—Ս-ի.
 № 42. «Թատրոն և երաժշտութիւն» —Ս-ի.
 № 45. «Արշալոյս» I և II գրքի—Ս-ի.
 № 47, 87. «Ари. Вѣстникъ» № 2, 3—Ս-ի.
 № 95. «Հասկեր» —№ 5—
 № 132. Սկստն—Տոմսոն—Թեաւորը.
 № 96, 7, 8 Հերթական անբարեխղճութիւն. (Դ. Անանուն—Հայերը
 Ռուսաստանում. Ари. Сбор.) —Դ-ն.
 № 274, 5, 6—Հին Թիւրքեան և Երիզաս. Թուրքերը. Տըրկովա Դ-ն.
 № 109, 10, 11. Դ. Անանուն — Ռուսահայերի հասարակական
 զարգացումը—Դ-ն.
 № 264, 5, 7, 70. Շանթ-ի «Կայս»-րի շուրջը—Եր. Ֆրանգեան.
 № 273. Миганзджянъ—Н. Ларскій—Դ-ն.

«Համբաւար»-ում.

- № 3. Ив. Гяуни—Мотивы ари. поэзии—Մ. Մատենեան.
 № 4. Կ. Կասաւեան—Մաղկաքաղ արձակ և շափածոյ բաներ—
 Մ. Շոփրեան.
 № 9. Զ. Եսայեան «Աւերակներուն մէջ» —Մ. Մատենեան.
 № 44. «Փնջիկ» Ա. Մանուկեանի—Ովսաննա Տէր Գրիգորեան.

«Հովիտ»-ում

- № 7. Հատուածք երկաթագիր Հին Կապարանի—ի լոյս համ Մեւ-
րոյ կոյ.—Լ. Մ. Բ.
 № 8. Լէօ—Պատմութիւն Երեանի թիւ. Հոգ. Դպրոցի—Pessimist.
 № 24. Մի լար բլրուլ—երածչ. Ե. Բաղ. «Մանուշակ» երածչ. Լ.
 Տէր Յովսէփեան. Stretto.
 № 25. Ռուսահայերի հասարակ. զարգացումը XIX դարում—Եղ.
 ա. քհ. Գեղամեան.
 » Г. Вешапели—Турецкая Грузия—Լ. Մ. Բ.
 № 48. Մեւ. վ. Մաքսուդեան—Հաւաքարանաց կաթուղիկոսաց Աղ-
 թամարայ—Լ. Մ. Բ.

«Արարատ»-ում.

- № 3-4. Վասպուրականի հայերէն ձեռագրաց ցուցակի գրախոսա-
կանի առթիւ—Ե. Լ.
 № 9-10. Ս. Թարսեան—Դասագիրք Հայոց պատմութեան—Գ. ա.
 » Գ. Անանուն—Ռուսահայերի հասարակական զարգացումը
 XIX-րդ դարում—Գ. ա.
 № 11-12. Ելքի լեռը (Շանթի «Կայսր» դրամայի առթիւ.)—Գ. ա.
 Գ. ա.